

Idea Saarenmaalta –
vaikutteita Kiinasta

Paanasten KAHDEKSAN- KULMAINEN Tuulentupa

”Hiljainen talo, luonnonmukaiset materiaalit”, luonnehtivat Paanaset valmistumisvaiheessa olevaa taloaan Pihtiputaan Muurasjärven rannalla. Vieras lisää listaan maisemaa kaunistavan, ylvään linnamaisen vaikutelman.

Taina (s. 1941) ja *Usko* (s. 1939) Paananen ovat muutaman vuoden sisällä kumpikin vapautuneet palkkatyöuraltaan. Taina toimi 38 vuotta kätilönä, viimeksi Laukaan äitiysneuvolan vetäjänä. Usko taas ohjasi Keski-Suomen kaavoitus- ja rakennustointa lääninhallituksen ja ympäristökeskuksen ylitarkastajana. Usko on lähtöisin Pihtiputaan pitäjästä etelämpää Alvajärveltä. Taina on Muurasjärven tyttöjä. Uusi ruokohuvila sijaitsee Tainan synnyinkodin lähistöllä Matoniemessä kantaen nykyisin nimeä Tuulentupa.

Kahdeksankulmainen huvila Pihtiputaan Muurasjärvelle sai alkunsa Uskon tarkastustyössä esille tulleesta rantojen heikosta tilasta. Viimeinen sysäys näyttävään ruokokattoon tuli Saarenmaalta Kansojen kulttuurit kohtaavat tapahtumasta vuonna 2002.

– Viron itsenäistyminen avasi viimeisille vanhoille kattomestareille

mahdollisuuden kouluttaa fiksuja nuoria katontekijöiksi. Yksi heistä, eläinlääkäri Mihkel Ling, toi keväällä 2003 kolmen hengen ryhmänsä Pihtiputaalle kahdeksi viikoksi. Eniten aikaa meni ikkunankaariin, raportoi Usko. Kyllä ne vaivan arvoisia ovatkin.

Pihtiputaan rakennustarkastajat *Raimo Paananen* ja *Erkki Siekinen* ovat monilla kommentaareillaan myötävai-

▲ Paanasten Muurasjärven ruokotalo on kaunis, äänetön pikku linna, Tuulentupa nimeltään.

◀ Taina Paananen on Muurasjärvellä synnyinseudullaan. Äiti Mia toimi aikoinaan Pihtiputaalla lypsykarjan tuotannontarkkailijana.

kuttaneet talohankkeen suunnittelussa ja kehittämisessä.

Paanaset ovat kirjoilla Jyväskylässä Alvar Aallon vuonna 1922 suunnittelemassa omakotitalossa Taulumäessä. Sieltä tulee Muurasjärvelle ainakin ikkunoiden ja ovien sisävuorilaudan malli. Paanasilla on 4 lasta ja 6 lastenlasta. Taina on osakkaana myös viereisessä Salmen tilayhtymässä, jonka 95 osakasta on äs-

kettäin aloittanut arvotalon korjauksen. Usko toimii senkin projektin asianhoitajana. Liikkeiden nopeutta kuvaa, että Paanaset tutustuivat Wienerbergerin savikattotiiliin kevään 2005 Terve Talon messuilla, ja nyt niitä on jo Salmen päärakennuksen kattona. Aidon ja kohtuuhintaisen savikattotiilen tuloa onkin Suomessa jo pitkään odoteltu.

◀ Jätevesikaivon saostusosastoa tyhjenetään ensi kertaa. Usko ikuistaa merkkipäivän valokuvaksi.

▲ Kolmen metrin harja ja yläkerran kaariikkunat leimaavat Paanasten Tuulentupaa.

▼ Kaari-ikkunan rakenteet sisäpuolelta katsottuna. Puurunko, Vital kuitueriste ja ruokokate.

Materiaali muotoa ohjaamassa

Kahdeksankulmainen talo sai vaikutteita Kiinan feng-shui arkkitehtuurista. Pyöreänoloinen muoto on viihtyisiä.

– Vain hämähäkki tarvitsee nurkkaa”, kommentoi tunnettu ruokorakentaja, jyväsyläläinen arkkitehti *Hartwig Reuter*, osuuskunta Kaaneen puuhamies. Suomalaisenkin mielestä nurkkaan joutuminen on suuri häpeä, ainakin koulussa.

Katon ja ulkuvuorauksen perusaineena toimii järviruoko, toiselta nimeltään ryti (mikä erikoisesti ilahduttaa tämän artikkelin kirjoittajaa). Ruoko on ikivanha rakennusmateriaali, kuten sen tieteellinen sukunimi

Phragmites (aita) osoittaa. 30 senttiä paksuna ladelfana se toimii vesikattona sata vuotta kerrallaan. Kasvin ominaisuuksiin kuuluu kyky toimia veden puhdistamona. Niinpä Tuulentuvassa on ruokoa myös jäteveden imeytyskentässä. Talon ulkuvuorauksessa on 50 mm paksu Berger-ruokomatto, jonka päälle tulee rappaus ja kalkkimaali.

Paanasten talon ruoko on osittain peräisin Muurasjärvestä. Sitä on korjattu talvisin 1000 lyhdettä aluksi käsipellillä lumikolaa käyttäen, myöhemmin itse sitovalla niittokoneella. Ruokolyhde on standardoitu yleiseurooppalaisella direktiivillä, 20 cm läpimitä tyvellä ja kaksi sidosta. Kattoruoko tuli Viron Saarenmaalta ja Bergerlevyjen matto Unkarin Balatonjärveltä, jossa ruoko kasvaa jopa kymmen-

metriseksi. Hyvää tasalaatuista ruokoa saa korjatuksi vasta kolmannella niittokerralla, koska alussa kasvusto on vaihtelevan ikäistä ja näköistä. Paanasten taloon käytettiin ruokoa yhteensä 3800 lyhdettä. Kattoneliö vie 10-12 lyhdettä

Geometriasta kiinnostunutta isäntää askarrutti erikoisesti kattomuoto:

– Piti laittaa kolme metriä harjaa ja kaksi origoa. Olisi tullut muuten liikaa pääkannattajia yhteen pisteeseen, totesi Usko. Kattopalkit ovat 50x250 millin lankkua, välissä Vital -kuusikuitueriste ja päällä tuulensuojalevy sekä sen ja ruokokaton välissä reilu tuuletusrako. Rakenteet eivät ole mitenkään erikoisia, seinäkin normaali 150 millin puurunko. Perustuksista löytyy betonianturat ja rossipohjat, joissa on ruoko ja Vital mukana

Eläinlääkäri *Mihkel Ling* Muhun saaresta Virossa latoo standardilyhteistä ruokokattoa keväällä 2003. Kuva Kotiseutusanomata.

”Monet ovat sanoneet, että jätä rappaamatta, mutta onhan tämä ruokomatto ajan oloon liian hentoinen”, tuumii Usko Paananen Berger-seinänsä ääressä.

eristeenä niissäkin. Rungon jäykistävä vinolaudoitus on peräisin Suomen rintamamiestaloista.

Luova projekti

Matonimessä oli vanhastaan vuonna 1962 rakennettu puuhuvila, jonka korjaamista alettiin valmistella 1990-luvulla. Pian ilmeni, että siitä ei laajentamallaakaan saa tyydyttävää, joten sen paikalle tehtiin kokonaan uusi. Päärakennuksen kumppaneina on kaksi muutakin ruokokattorakennusta, vaja ja savusauna.

— Suorakaiteen muotoisesta ruokokattotalosta ei helposti saa oikein luontevaa, kommentoi Usko kokemuksiaan ensimmäisestä Laukaalle tehdystä koekatosta. Omat apurakennusversiot Matonimessä vaikuttavat kyllä somilta nekin.

Haastava projekti innosti monia ammattimiehiä omaperäisiin ratkaisuihin. Muurari keksi yhden erikoisrakenteen yöllä miettiessään, samoin peltiseppä vaikean hormikohdan. Ikkunat ovat käsityötä. Kaari-ikkunat teki kylän puuseppä *Heikki Kananen*, muut ovat uuraislaisen kolmannen polven ikkunantekijän *Lauri Honkasen* kädenjälkeä. Kierrätysosia on taloon myös luonnollisesti sijoitettu. Väli-pohjassa on Viitasaaren vanhan kirkon ja Hailuodon tienvarren koulun hirsä. Komeat pultit ovat Äänekosken työväentalosta. On hyvä että talossa on tarinoita. Myös savi- ja pajuraken-

tajia hanke aktivoi ottamaan yhteyksiä, vaikka tähän projektiin ei niitä materiaaleja tullutkaan.

— Lämpöeristystöihin on kättilön peruskoulutus oikein hyvä, vitsailee Usko vaimonsa huolellisesta kädenjäljestä.

Hintaa ei ole laskettu, koska oman perheen hartiapankkityöllä on ollut merkittävä osuus. Perinteisesti ruoko on köyhän kansan rakennusaine. Materiaali on ilmaista ja työtä voi tehdä

itse. Päärakennuksella on kerroksessaan pinta-alaa noin 100 neliötä ja tilavuutta 500 kuutiota. Vuoden kokemukset maalämmöstä ja ruokopuhdistamosta ovat vakuuttavia.

Muurasjärven kylä tunnetaan itselisyystään ja talkooperinteestään. On mm. oma kirkko ja hautausmaa sekä koulu, kauppa, pankki ja posti.

Teksti ja kuvat: Pekka Ryttilä

Myös savusaunassa ja vajassa on ruokokatot. Vajan takaa näkyy Muurasjärven ruovikko.